

Е.Ә. Әбдіжәділ* , Қ.Ш. Молдасан , Э.Т. Баярыстанова

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан

*e-mail: a.erkenaz_96@bk.ru

БОЛАШАҚ ПЕДАГОГ-ПСИХОЛОГТАРДЫҢ ЦИФРЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІН ЖЕТІЛДІРУ РЕСУРСЫ РЕТІНДЕ

Мақалада жоғары кәсіби даму контекстінде цифрлық сауаттылық ұғымына қатысты ғылыми көзқарастарға теориялық талдау жасалған. Білім беру жүйесінде цифрлық технологиялардың кеңінен енгізілуіне байланысты болашақ педагог-психолог кадрлардың біліктілігін арттыру бойынша өңірлік жүйені жаңарту қажеттілігі негізделеді. Зерттеу барысында педагог-психологтардың цифрлық құзыреттілігін дамытуға және білім беру ұйымдарының оқу үдерісіне цифрлық білім беру технологияларын енгізуге кедергі келтіретін бірқатар мәселелер айқындалды. Зерттеуге Алматы қаласындағы педагогика және психология мамандығы бойынша білім алып жатқан 150 студент қатысты. Жоғары оқу орындары түрлі бағыттағы мамандарды дайындайды, олардың негізгі жұмыс құралдары – компьютерлер мен портативті құрылғылар. Сондықтан болашақ мамандар тек ақпараттық технологиялар саласындағы дағдылармен ғана шектелмей, бұқаралық ақпарат құралдары арқылы өз идеяларын нақты жеткізе білуі, сондай-ақ цифрлық репутацияны қалыптастырып, оны тиімді басқара алуы тиіс. Мақалада «цифрлық мәдениет» жағдайындағы адамның мобильділігі мен бейімделу қабілеті жоғары цифрлық сауаттылықпен тығыз байланысты екендігі дәлелденеді. Ағылшын тілді авторлардың ғылыми еңбектеріне сүйене отырып, цифрлық сауаттылықтың құрылымы мен оның негізгі компоненттері сипатталады. Зерттеу нәтижелері цифрлық сауаттылық болашақ педагог-психологтардың табысты кәсіби қалыптасуына ықпал ететін маңызды фактор екенін көрсетеді.

Түйін сөздер: цифрлық сауаттылық, цифрлық ресурстар, цифрлық контент, цифрлық құзыреттіліктер, цифрлық дағдылар, білім беру жүйесін жетілдіру, білім беру үдерістерінің цифрлық трансформациясы, цифрлық білім беру ортасы.

Y. Abdizhadil*, K. Moldasan, E. Bayarystanova

Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

*e-mail: a.erkenaz_96@bk.ru

Digital Literacy of Future Teachers-Psychologists as a Resource for Improving the Educational System

The article presents a theoretical analysis of approaches to the concept of digital literacy within the context of higher professional development. It substantiates the necessity of updating the regional system of professional development for future teacher-psychologists in response to large-scale transformations in the education system due to the integration of digital technologies. The study identifies key issues hindering the development of digital competence among teacher-psychologists and the implementation of digital educational technologies in the learning process. The research involved 150 teacher-psychologist students from higher education institutions in Almaty. In modern higher education, computers and portable devices have become essential working tools. Therefore, future specialists require not only IT skills but also the ability to effectively communicate their ideas through various media channels to build and manage their digital reputation. The article reveals the structure and main components of digital literacy based on views of English-speaking scholars and demonstrates that digital literacy is a crucial factor in the professional formation of future teacher-psychologists.

Key words: digital literacy, digital resources, digital content, digital competencies, digital skills, improvement of the education system, digital transformation of educational processes, digital educational environment.

Е.А. Абдижадил*, К.Ш. Молдасан, Э.Т. Баярыстанова
Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан
*e-mail: a.erkenaz_96@bk.ru

Цифровая грамотность будущих педагогов-психологов как ресурс совершенствования образовательной системы

В статье проведен теоретический анализ подходов к понятию цифровой грамотности в контексте высшего профессионального развития. Обосновывается необходимость обновления региональной системы повышения квалификации кадров будущих педагогов-психологов в связи с масштабными перестройками в системе образования за счет внедрения цифровых технологий. Выявлены проблемы, ограничивающие развитие цифровой компетентности педагогов-психологов и внедрение цифровых образовательных технологий в образовательный процесс образовательных организаций. В исследовании приняли участие 150 студентов педагогов-психологов г. Алматы. Образовательные организации системы высшего образования готовят специалистов различных направлений, где основными средствами работы являются компьютеры и портативные устройства. Для этого необходимы не только ИТ-навыки, но и способность в полной мере доносить свои идеи через различные средства массовой информации для создания и управления цифровой репутацией. В статье обосновано, что человек в обществе «цифровой культуры» для мобильности и адаптации обладает высоким уровнем цифровых навыков и цифровой грамотности. На основе взглядов англоязычных авторов раскрывается структура цифровой грамотности и описываются ее основные элементы. В статье представлены результаты исследования, которые показывают, что цифровая грамотность является фактором успешного профессионального становления будущих психологов-педагогов.

Ключевые слова: цифровая грамотность, цифровые ресурсы, цифровой контент, цифровые компетенции, цифровые навыки, совершенствование системы образования, цифровая трансформация образовательных процессов, цифровая образовательная среда.

Кіріспе

Қазақстан Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев «Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі кезеңдегі дамуының ұлттық мақсаттары мен стратегиялық міндеттері туралы жарлығында» жарияланған экономика мен әлеуметтік салада цифрлық технологияларды жедел енгізу тек озық ғылыми-техникалық әзірлемелермен ғана емес, сонымен қатар еңбек мәдениетінің сапалы өзгеруімен де қамтамасыз етілуі керек екендігі тұжырымдалған (Қазақстан Республикасы Президентінің 2021 жылғы 7 қазандағы № 670 Жарлығы, 2022). Қазақстандағы COVID-19 пандемиясымен жеделдетілген білім берудің цифрлық трансформациясы оның әлсіз жақтарын көрсетті, олардың арасында білім беру ұйымдарын заманауи жабдықтармен жеткіліксіз жабдықтау және педагог мамандардың цифрлық сауаттылығының төмен деңгейде екендігін байқатты.

Белгіленген мәселелерді шешу Қазақстан Республикасының және оның субъектілерінің мемлекеттік бағдарламаларын, республикалық және аймақтық жобаларын, соның ішінде жүзеге асырумен қамтамасыз етілуі керек екендігі айқындалды:

- «Қазақстан Республикасының цифрлық экономикасы» ұлттық бағдарламасы;

- Қазақстан Республикасының ақпараттық қоғамның 2020-2030 жылға арналған даму стратегиялары;

- «Білім беру» ұлттық жобасының «цифрлық білім беру ортасы» республикалық жобасы;

- Ақпараттық қауіпсіздік мәселелері бойынша халықтың қалың жігінің кибергигиена және сауаттылығын арттыру бағдарламалары.

2021 жылы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің АҚ «ақпараттық-талдау орталығы» талдау жүргізген зерттеу басқа профильдер мен мамандықтардың мамандарымен салыстырғанда қазақстандық болашақ педагог-психологтардың цифрлық сауаттылығының жоғары деңгейін анықтады (Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020–2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы, 2020). Сонымен қатар, 2022 жылы осыған ұқсас зерттеу цифрлық сауаттылықтың жеткілікті деңгейіне ие қазақстандықтардың үлесі соңғы екі жылда іс жүзінде өзгермегенін көрсетті.

Қазақстандық педагог-психологтың цифрлық сауаттылығының жеткілікті жоғары деңгейіне қарамастан, іс жүзінде барлық педагог

мамандар студенттерге сандық ақпарат пен коммуникативті дағдыларға қатысты мәселелерді шешу бойынша ұсыныстар бере алмайды. Педагогтердің көпшілігі әлі де білім алушылардың цифрлық сауаттылығының жоғары деңгейін қалыптастыруды қамтамасыз етуге дайын емес (Оралбекова, 2017). Бұл жағдай білім алушылардың ресми білім беру шеңберінде алатын дағдылары мен цифрлық қоғам жағдайында нақты өмірде талап етілетін дағдылар арасындағы алшақтықты алдын ала анықтайды.

2021 жылы халықтың заманауи цифрлық шешімдерді енгізуге дайындығының ең төменгі деңгейін ауылдық өлкелерде тұратын респонденттерде болғанын зерттеушілер анықтады (Білім берудегі цифрландыру: оқу процесіне көмектесетін жаңа технологиялар, 2017). Бұл факт цифрлық құзыреттілікке ие ғана емес, сонымен қатар білім алушылардың цифрлық құзыреттіліктерін қалыптастыруды қамтамасыз ете алатын оқытуда ақпараттық және коммуникациялық технологияларды қолдануға ынталандырылған педагог кадрлардың қажеттілігін растайды. Отандық және шетелдік ғалымдар мен практиктер ХХІ ғасырдың құзыреттілігін қалыптастыруда, цифрлық дәуір жағдайында жалпы және кәсіптік білім беру жүйесін сәтті жаңғыртуда педагог рөлін ерекше атап көрсетеді.

Мақалада Алматы қаласының жоғары білім беру ұйымдарындағы болашақ педагог-психологтардың цифрлық сауаттылығын диагностикалау және бағалау нәтижелері, олардың қоғам мен білім берудің цифрлық трансформациясы жағдайында білім алушылардың білім беру мазмұны, оқыту, тәрбиелеу және дамыту әдістемелері мен технологияларын жаңартуға дайындығы көрсетілген.

Әдебиеттерге шолу

Соңғы жылдары ғалымдар цифрлық технологияларды қолдану дағдыларын сипаттау үшін бірден бірнеше терминдерді қолданды: «цифрлық құзыреттілік», «цифрлық сауаттылық» (цифрлық еркіндік), «ақпараттық сауаттылық», «компьютерлік сауаттылық», «ақпараттық технология дағдылары», «АКТ дағдылары», «21 ғасыр дағдылары». Бұл терминдер жиі бір-бірінің орнына қолданылады. Көбісі олардың мағынасын бір деп тұжырымдайды. Сол себепті бұл ұғымдарды талдап, олардың мазмұнын қазіргі педагогтың кәсіби іс-әрекетіне қатысты анықтау қажеттілігі туды. «Цифрлық сауаттылық»

концепциясының негізгі авторы П. Гильстер (1997). Цифрлық құзыреттіліктің алғашқы толыққанды концепциясы 2010 жылы Еуропа мектебінде (Брюссель) пайда болды (Л. Иломяки, А. Кантосало, М. Лаккала). Тұжырымдама авторларының пікірінше, цифрлық құзыреттіліктің құрылымдық құрамдас бөліктері цифрлық технологияларды пайдаланудың техникалық дағдылары, оларды цифрлық мәдениетте өзін-өзі дамыту және өзін-өзі жетілдіру үшін пайдалана білу болып табылады. Д. Бельшоу (2014) цифрлық сауаттылықтың біртұтас концепциясы жоқ, барлығы нақты контекстке (мәдени, әлеуметтік, кәсіби, жас) байланысты деп санайды.

Біздің ойымызша, зерттеушілердің көпшілігі «цифрлық сауаттылық» және «цифрлық құзыреттілік» ұғымдарын синонимдер ретінде пайдалана отырып, олардың мазмұнына шамамен бірдей мағына береді. И.В. Гайдамашко, Ю.В. Чепурнаяның (2015) пікірінше, цифрлық құзыреттілік – «жеке тұлғаның өмірдің барлық салаларында инфокоммуникациялық технологияларды сыни, сенімді, қауіпсіз және тиімді қолдану және таңдау қабілеті, сондай-ақ оның осындай әрекеттерге дайындығы» деп тұжырымдайды. Еуропалық комиссия цифрлық құзыреттілік анықтамасында цифрлық технологиялармен жұмыс істеу кезіндегі хабардарлық пен жауапкершілік сияқты параметрлерді қамтиды (Цифрлық білім беру іс-шаралар жоспары, 2018). Сандық сауаттылықты цифрлық құзыреттілікке қарағанда тар ұғым ретінде анықтайтын зерттеулер бар. Мысалы, Н.В. Кабзова (2017) цифрлық сауаттылықты цифрлық құзыреттілікті қалыптастырудың алғы шарты деп санайды. Бұл өте қисынды, өйткені құзыреттілік шындықты қоршаған қызмет саласы, мұнда адам құзыретті болуы керек және цифрлық құзыреттілік жеке аспектіге ие (адам қандай дәрежеде белгілі бір құндылықтарды иеленді, қажетті дағдыларды игерді). Көптеген зерттеушілердің пікірінше, цифрлық сауаттылық цифрлық әлемде оқуға, жұмыс істеуге және өмір сүруге қажетті цифрлық дағдыларды қамтиды. БҰҰ-ның 2018 жылғы есебінде цифрлық дағдылар заманауи тұлғаның әлеуметтік интеграциясын жақсартады, бұл дағдыларды мектеп оқушылары мен жеке және мемлекеттік сектор қызметкерлеріне үйрету керек деп айтылған (Біріккен Ұлттар Ұйымының электрондық үкіметі, 2018). Цифрлық дағдылар – бұл ақпаратқа қол жеткізу және басқару үшін цифрлық құрылғыларды, коммуникациялық қолданбаларды және желілерді пайдалану-

дағы білім мен дағдыларға негізделген жақсы қалыптасқан, автоматтандырылған мінез-құлық. Цифрлық дағдылар адамдарға цифрлық мазмұнды жасауға және бөлісуге, оқуда, жұмыста және жалпы әлеуметтік қызметте өзін-өзі тиімді және шығармашылық іске асыру үшін қарым-қатынас жасауға және мәселелерді шешуге мүмкіндік береді («Оқытудан да көп: цифрлық дағдыларды қалай дамытуға болады» III халықаралық конференциясының аналитикалық есебі, 2018).

Цифрлық сауаттылық сандық дағдыларды қамтиды, олар әртүрлі көздерде компьютерлік сауаттылық, АКТ сауаттылығы, ақпараттық және медиа сауаттылық, коммуникациялық сауаттылық деп бірнеше түрі аталады. Р.О. Александров пен В.С. Киреев (2014) цифрлық дағдылар құрылымында виртуалды әлеуметтік платформаларда қарым-қатынасқа түсу мүмкіндігіне ерекше орын береді. К. Эванс, Б. МакГрей, Т. Варга-Аткинс (2021) цифрлық сауаттылық құрылымында келесі цифрлық дағдыларды қамтиды: АКТ білу, ақпараттық сауаттылық (соның ішінде медиа сауаттылық), цифрлық мәселелерді шешу және шығармашылық, цифрлық ынтымақтастық және коммуникация, цифрлық даму, цифрлық сәйкестендіру және әлауқат.

Стратегиялық бастамалар қауымдастығының зерттеуі 2017 жылдың сәуірінде G20 саммитінде ұсынылған цифрлық сауаттылықты зерттеу тәсілін пайдаланады (Киртон, Уоррен, 2018). Тәсіл индикаторларды бағалауға негізделген: ақпараттық, компьютерлік, коммуникациялық сауаттылық, медиа сауаттылық және технологияға қатынас. Бұл бүкіл әлем мамандарының бірлескен жұмысының нәтижесі болған ең дамыған әдістеме. Цифрлық сауаттылықты өлшеу көрсеткіштері бос жұмыс орындарын талдау және жұмыс берушілердің кандидаттардың цифрлық дағдылары мен білімдеріне қойылатын талаптарының типологиясы негізінде тұжырымдалған.

Көбінесе цифрлық дағдылар (цифрлық сауаттылықтың құрамдас бөліктері) заманауи негізгі дағдылар жиынтығына кіреді. Дж. Уайттың (2013) пікірінше, бұл төрт негізгі блокты қамтитын XXI ғасырда адамға өмір сүру және жұмыс істеу үшін қажетті дағдылардың кешенді жиынтығы:

- XXI ғасырдың өзекті тақырыптары мен негізгі пәндер саласындағы дағдылар;

- оқу және жаңашылдық дағдылары (шығармашылық пен инновация, сыни ойлау және

проблемаларды шешу, қарым-қатынас және ынтымақтастық);

- ақпараттық, медиа және технология дағдылары (ақпараттық сауаттылық, медиа сауаттылық, АКТ сауаттылығы);

- өмірлік және мансаптық дағдылар.

Қазақстанда білім беруден цифрлық технологиялардың мүмкіндіктері Ж.Т. Атшыбаеваның (2018), А.Т. Бақтыбаеваның, К.А. Байбурианың (2016), Д.М. Джусубалиеваның, А.Т. Чакликованың (2015), С.Т. Каргинның (2010), А.Т. Шынжырбаеваның (2018) және т.б. жұмыстарында көрініс тапқан болатын. Ол жұмыстарда цифрлық білім беру контентінің жағымды әсер ететіні, білім беруді модернизациясының негізгі мақсаты – тұлғаның үйлесімді түрде дамуына ықпал ететін, ақпараттандырудың аясында жайлы өмір сүруге дағдылайтын білім берудің сапасын жоғарылату жөнінде айтылған.

Зерттеу материалдары және әдістері

Зерттеу Алматы қаласының білім басқармасының қолдауымен жүргізілді. «Әлемнің көптеген елдерінде, соның ішінде Қазақстанда цифрлық білім беру саласында педагогтердің тек 50%-ы базалық компьютерлік сауаттылықты пайдаланады. Ал мұғалімдердің тек 33%-ы цифрлық құзыретке ие. Сондықтан оқу процесін заманауи, қолжетімді және, ең бастысы, балаларға түсінікті ету үшін республиканың барлық мектептерінде білім беруді трансформациялауға жол салатын алғашқы «Digital Ustaz Almaty» қалалық конкурсы ұйымдастырылған», – деді Бақытжан Сағынтаев.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің АҚ «ақпараттық-талдау орталығы» әзірлеген жалпы қазақстандықтардың және халықтың жекелеген әлеуметтік топтарының цифрлық сауаттылық деңгейін өлшеу әдістемесі болды. Зерттеуге Алматы қаласының жоғары оқу орындарынан 150 болашақ педагог-психолог студенттері қатысты.

Нәтижелер және талқылау

Жарияланған еңбектерде «цифрлық сауаттылық» ұғымының әр түрлі түсіндірмелері келтірілген: цифрлық технологияларды қауіпсіз және тиімді пайдалану үшін қажет білім мен дағдылар жиынтығы, цифрлық технологияларды қолдана отырып ақпаратты алуға, бағалауға, өңдеуге және өндіруге байланысты қазіргі

заманғы адамның негізгі құзыреті, қойылған міндеттерді іске асыру үшін ең қолайлысын таңдау бағдарламалық-техникалық оларды қауіпсіз пайдалану, сондай-ақ басқа пайдаланушылармен тиімді қарым-қатынас жасау және цифрлық орта жағдайында коммуникативтік мәселелерді шешу қабілеті, ақпаратты жылдам және тиімді іздеу және жинау, оны бағалау, интеграциялау және жан-жақты ғылыми дағдылар мен мәдени сауаттылық үшін ақпарат алмасу үшін цифрлық ортада белгілі бір әдістер мен ақпараттық технологияларды пайдалану дағдысы қарастырылды (Ахметова, Семченко, Мухамбетжанова, 2012). Ұсынылған анықтамалардың айырмашылықтары көбінесе ғылыми зерттеу саласына байланысты.

Бұл жұмыста біз цифрлық сауаттылықты қауіпсіз және тиісті түрде басқару, түсіну, біріктіру, бөлісу, бағалау, цифрлық құрылғылар мен желілік технологияларды пайдалану арқылы ақпаратты құру және қол жеткізу мүмкіндігі ретінде қарастыратын зерттеу әдістемесінің негізінде жатқан анықтамаға сүйендік.

Респонденттерге 18 бен 25 жас аралығындағы жоғары оқу орындарының педагогика және психология мамандығының студенттері мен магистранттары қатысты. Респонденттердің басым бөлігінің (15%) жоғары білімі бар, басым көпшілігінің (82%) болашақта кәсіби қызметінде цифрлық технологияларды қолдануда тәжірибесі бар.

Респонденттердің кейбірінің 2 жылға дейінгі жұмыс өтілі бар.

Бұл зерттеуде болашақ педагогикалық қызметте цифрлық технологияларды пайдалану тәжірибесін зерделеуге ерекше назар аударылды. Алынған деректерді талдау мынадай қорытынды жасауға мүмкіндік береді: студент педагог-психологтардың басым көпшілігі (86%) білім алушылармен, олардың ата-аналарымен және оқытушылармен қарым-қатынас жасау үшін әртүрлі цифрлық арналарды пайдаланады, респонденттердің 3%-ы өз сайтын дамытады, ал сауалнамаға қатысқан студент педагог-психологтардың оннан бір бөлігі ғана (10,7%) цифрлық байланыс арналарын мүлдем пайдаланбайды немесе аса қажет болған жағдайда оларды пайдаланады (Сурет-1). Сауалнамаға қатысқандардың жартысынан азы (45,67%) топтағы басқа студенттермен байланысу үшін электрондық поштаны қалайды, педагогтердің төрттен бірі (24,67%) осы мақсатта цифрлық қызметтердің кең ауқымын пайдаланады (кә-

сіби онлайн қауымдастықтар, әлеуметтік желілер және т.б.). Сонымен қатар, педагогтердің едәуір бөлігі (82,66%) онлайн-тренингтер мен онлайн-оқытуды (68,67%) таңдау арқылы өз дағдыларын жетілдіруге ұмтылады. Бұл ретте респонденттердің 19,33%-ының мұндай тәжірибесі жоқ, бірақ онлайн оқытуға қызығушылық танытады. Студенттердің шамамен оннан бір бөлігі (12%) осы салада құзыреттілікке ие болуға ұмтылмайды, тіпті бұл туралы ойламайды, ал әрбір алтыншы студент (17,33%) білім беру процесінде цифрлық технологияларды қолдану дағдыларын дамыту қажеттілігін үзілді-кесілді жоққа шығарады.

Респонденттердің жартысына жуығы (45%) оқу сабақтарына дайындалу үшін іздеу жүйелері мен білім беру порталдарын пайдаланады, олардың тек 28,33% – ы ғана ақпаратты білім алушылардың қолжетімділігі мен жасына сәйкестігі тұрғысынан бағалайды, ал 18% – ы ғана сенімділік пен сапа критерийлері бойынша цифрлық мазмұнды бағалайды.

Барлық студенттер компьютерде жұмыс істеу олар үшін күнделікті кәсіби мәселелерді шешуге көмектесетін таныс процесс деп санайды. Бұл ретте респонденттердің басым бөлігі (73,67%) өзінің цифрлық оқу материалын жасау үшін дербес компьютерді үнемі пайдаланады. Сонымен қатар, тек кей бірі (2,67%) күрделі интерактивті ресурс жасай алады. Әрбір төртінші студент (26,33%) дайын сандық мазмұнды пайдаланады (Сурет-2). Сонымен қатар, барлық студенттер цифрлық технологияларды қолдану білім беру процесінің сапасына оң әсер ететініне сенімді емес, сондықтан әрбір бесінші студент (22%) сабақта олардың қолданылуын саналы түрде азайтуға тырысады. Респонденттердің үштен бірінен астамы (38,67%) эксперименттерге бейім, цифрлық инновацияларға ашық және цифрлық контентті енгізу арқылы білім беру үдерісін жақсартуға ұмтылған.

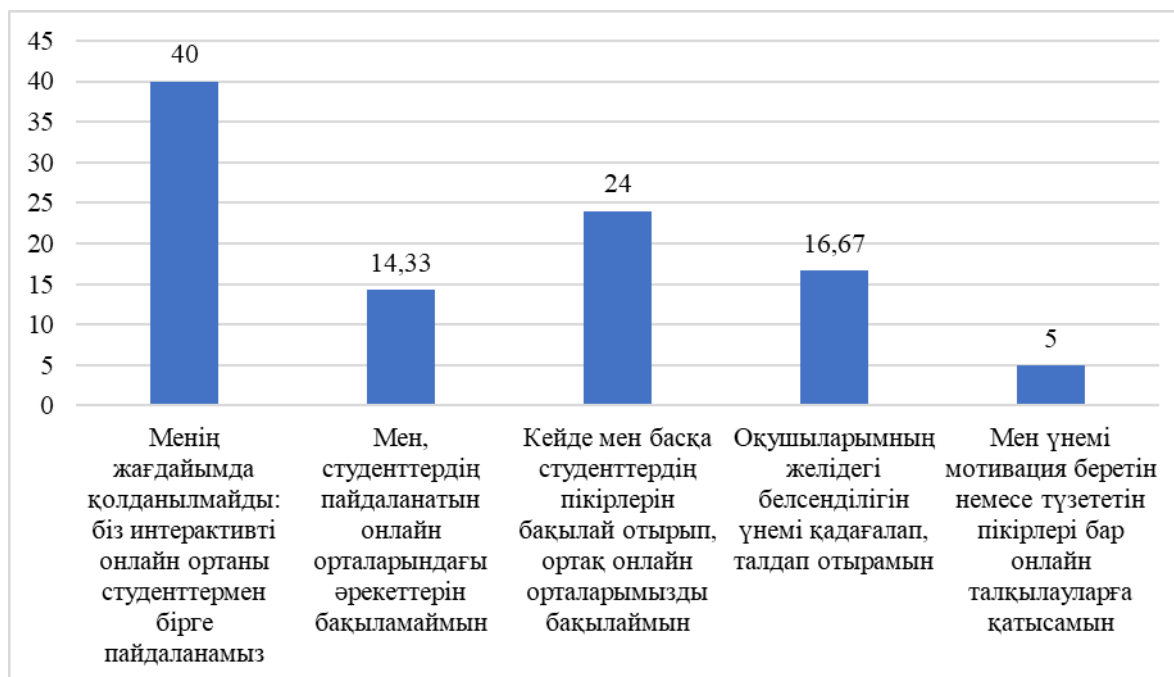
Студенттердің желілік ортадағы қарым-қатынасын бақылау қажеттілігі туралы сұраққа берген жауаптарында мұғалімдердің пікірлері де екіге бөлінді. Сонымен, студенттердің жартысынан көбі (54,33%) мұндай қызмет түрін қажет және пайдалы деп санамайды, ал респонденттердің 45,67%-ы басқа топтас достарымен бірге интернет-қоғамдастықтың қатысушылары болып табылады, бірақ олардың оннан бір бөлігі ғана мотивациялық немесе түзету түсініктемелерімен онлайн-пікірталастарға белсенді қатысады (Сурет-3-4).

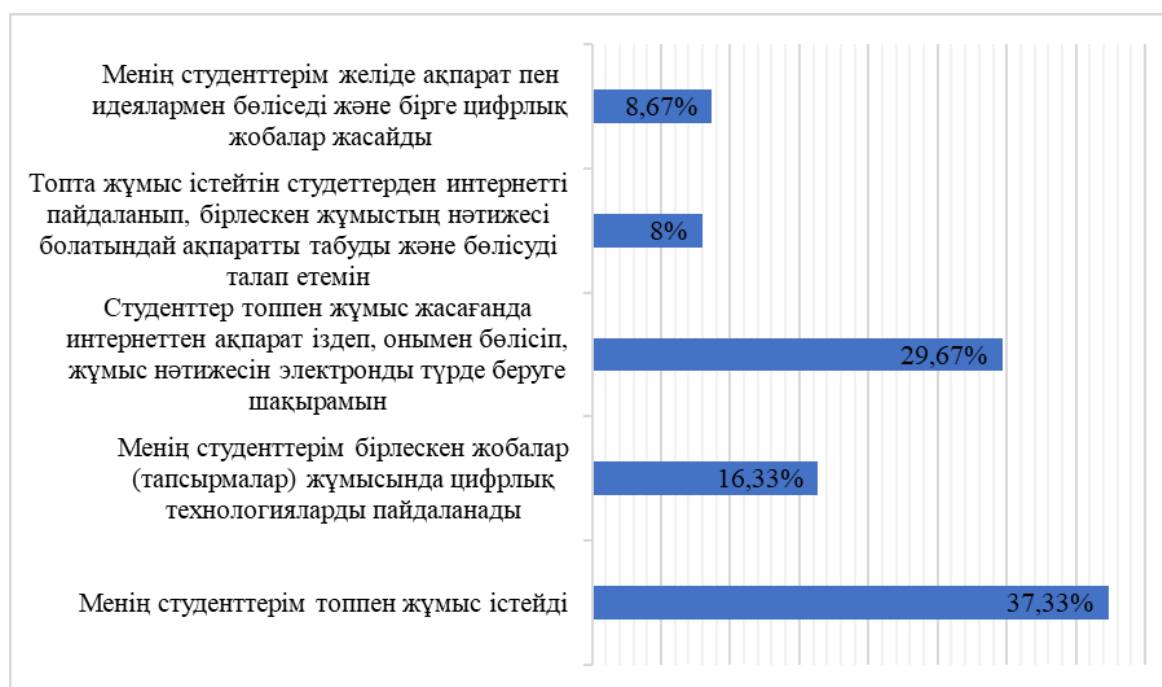
1-сурет – Болашақ педагог-психологтардың цифрлық байланыс арналарын пайдалануы

2-сурет – Цифрлық білім беру мазмұнын жасау үшін дербес компьютерді пайдалану

3-сурет – Бірлескен интерактивті желілік ортада студенттер арасындағы жұмысты және қарым-қатынасты бақылауды ұйымдастыру

4-сурет – Сабақта студенттердің топтық іс-әрекетін ұйымдастыру үшін цифрлық технологияларды қолдану

Білім алушылардың оқу процесін жоспарлау және академиялық жетістіктерді өзін-өзі бақылау үшін цифрлық ресурстарды пайдалану мәселелері студенттер арасында пікірлердің біртектілігін көрсетті. Студенттердің жартысынан көбі (56,67%) электрондық ресурстарды пайдаланбай

бағалаудың дәстүрлі тәсілдерін сақтауды жақтады. Студенттердің бестен бір бөлігі (19,33%) жетістіктерін бақылау мен өзін-өзі бақылауды ұйымдастыруда, балаларды оқытуды жоспарлау процесіне қосуда әртүрлі сандық құралдарды қолданады (5-сурет).

5-сурет – Студенттерге оқуды өз бетінше жоспарлауға, құжаттауға және бақылауға мүмкіндік беретін цифрлық технологияларды пайдалану

Қазіргі педагогтер оқу процесін даралау үшін компьютерлік цифрлық технологияларды пайдалану мүмкіндігін көреді: қосымша қолдауды қажет ететін балаларды анықтау (68,3%), пәндік мазмұнды игерудегі қиындықтар туралы жедел кері байланыс алу (67%), оқу материалын саралау (64,67%), оқу сабақтары кезінде белсенділікті ынталандыру (75,67 %).

Оқушылардың цифрлық құзыреттілігін қалыптастыруға педагогтердің қатысу дәрежесін бағалауға мүмкіндік беретін сұрақтар ерекше ғылыми қызығушылық тудырды. Әрбір екінші мұғалім (48,67%) оқушылардың бір-бірімен тапсырмаларды орындау немесе қарым-қатынасты ұйымдастыру үшін цифрлық ресурстарды пайдалануын ынталандырады: 44,33%-ы өздерінің цифрлық контентін құруға тапсырма береді, 60%-ы білім алушылардың интернет-кеңістікте қауіпсіз мінез-құлық мәдениетін тәрбиелеуге елеулі көңіл бөледі, 50,67%-ы оқу-

шыларды оқу орындарын шешуде цифрлық технологияларды шығармашылықпен пайдалануға ынталандырады.

Қорытынды

Бүгін біз экономика мен әлеуметтік саланың барлық салаларына цифрлық технологияларды ауқымды енгізуден туындаған заманауи трансформацияланатын шындықтағы адамның орны мен рөлінің жаһандық өзгерістерін көріп отырмыз. Мектептің ауқымды жаңаруы-қоғамда болып жатқан жаһандық өзгерістердің салдары. Бұл жаңартудың сәттілігі көбінесе болашақ педагог-психологтың білім беру процестерін жалпы цифрландырудағы рөлін қайта қарастыруға байланысты. Зерттеу көрсеткендей, бүгінгі таңда болашақ маманның жеке мағынасына, жеке стратегиясына және мотивациясына байланысты психологиялық

проблемалар бірінші орынға шығады. Барлық педагог білім беру процесін ұйымдастыруда цифрлық технологияларды қолдануға қызығушылық танытпайды.

Цифрлық білім беру ортасындағы педагогтардың жұмысы, COVID-19 пандемиясы көрсеткендей, бүгінгі таңда білім беруді дамытудың, оның болашақтың жаһандық сын-тегеуріндеріне сәйкестігінің қажеттілігі ғана емес, басты шарты болып табылады. Осыған байланысты педагогикалық қызметтің жаңа деңгейіне шығу ең алдымен педагог-психологтың құндылық бағ-

дарлары жүйесін, оның мотивациялық-тұлғалық саласын, мақсаттары мен көзқарастарын сапалы қайта құруды талап етеді.

Осылайша, білім беру жүйесін ауқымды трансформациялау, цифрлық білім беру ортасын дамыту жоғары технологиялық инновациялық қоғамдағы тиімді кәсіби қызмет үшін болашақ педагог-психологты даярлау және кәсіптік қайта даярлау мазмұнын жаңарту, оның цифрлық құзыреттілігін дамыту және білім беру процесін цифрландыруға психологиялық дайындық жағдайында ғана мүмкін болады.

Әдебиеттер

1. Belshaw, D. (2014). The essential elements of digital literacies. <http://digitalliteraci.es>
2. European Union. (2018). Digital Education Action Plan. <https://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/educationtechnologyen>
3. Evans, K., McGrae, B., & Varga-Atkins, T. (2021). Digital fluency: graduate attribute. <https://www.liverpool.ac.uk/media/livacuk/centre-for-innovation-in-education/curriculum-2021-resources/>
4. Gilster, P. (1997). Digital Literacy. New York: Wiley.
5. United Nations E-government. (2018). Gearing E-government to support transformation. Towards sustainable and resilient societies. Survey.
6. White, G. (2013). Digital fluency: skills necessary for learning in the digital age. <https://research.acer.edu>
7. Александров, Р. О., & Киреев, В. С. (2014). Цифровая компетентность как инструмент в информационном обществе для осуществления контроля и распространения информации. Современные проблемы науки и образования, (4). <https://www.science-education.ru/pdf/2014/4/285.pdf>
8. Атышаева, Ж. Т. (2018). Ағылшын тіл сабағында ақпараттық технологияны қолдану. В Модернизация образовательных ресурсов: опыт и перспективы. Материалы международной научно-практической конференции (с. 267–271). Астана: «Оқулық» РГПО.
9. Ахметова, Г. К., Семченко, А. А., & Мұхамбетжанова, С. Т. (2012). Білім беру ұйымдарындағы электрондық оқыту жүйесінің әдістемесі: әдістемелік құрал. Алматы: РИПК СО.
10. Бактыбаева, А. Т., & Байбурина, К. А. (2016). Современное полиязычное образование в Казахстане: проблемы и перспективы развития. Наука, техника и образование, 20(2) , 132–135.
11. Гайдамашко, И. В., & Чепурная, Ю. В. (2015). Цифровая компетентность и онлайн-риски студентов образовательной организации высшего образования. Человеческий капитал, 82 (10) , 18–21.
12. Джусубалиева, Д. М., Чакликова, А. Т., & Еланцев, Д. В. (2015). Использование инновационных технологий для создания электронного университета в языковом вузе. Вестник КазНУ, 44(1), 13–18.
13. Кабзова, Н. В. (2017). Цифровая компетентность как фактор обеспечения конкурентоспособности работника на рынке труда. В Экономика и региональное управление: сборник статей международной научно-практической конференции (с. 681–684). Брянск: Брянский государственный университет.
14. Каргин, С. Т., & Андреева, О. А. (2010). О возможностях использования современных компьютерных технологий в обучении иностранным языкам. Вестник КарГУ. Серия «Педагогика», 59 (3) , 72–78.
15. Киртон, Дж., & Уоррен, Б. (2018). Повестка дня «Группы двадцати» в области цифровизации. Вестник международных организаций, 13(2), 17–47. <https://doi.org/10.17323/1996-7845-2018-02-02>
16. Корпоративный университет Сбербанка. (2018). Обучение цифровым навыкам: глобальные вызовы и передовые практики: аналитический отчет к III Международной конференции «Больше чем обучение: как развивать цифровые навыки». Москва: АНО ДПО «Корпоративный университет Сбербанка».
17. Қазақстан Республикасы Президентінің 2021 жылғы 7 қазандағы № 670 Жарлығы. (2022). https://www.akorda.kz/kz/official_documents/strategies_and_programs
18. Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020–2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. (2020). Нұр-Сұлтан.
19. Оралбекова, А. К. (2017). Информационно-коммуникационные технологии как ресурсы инклюзивного образования. В Материалы IX международной научной конференции молодых ученых Казахстана в международном образовательном пространстве . Алматы.
20. Цифровизация в образовании: новые технологии в помощь процессу обучения . (2022). https://www.inform.kz/ru/cifrovizaciya-v-obrazovanii-novye-tehnologii-v-pomosch-processu-obucheniya_a3477335

21. Шынжырбаева, А. Т. (2018). Сандық білім беру ресурстарын ағылшын тілі пәні сабақтарында қолданудың тиімділігі. В Модернизация образовательных ресурсов: опыт и перспективы. Материалы международной научно-практической конференции (с. 378–383). Астана: «Оқулық» РГПО.

References

Akhmetova, G. K., Semchenko, A. A., & Mukhambetzhanova, S. T. (2012). Bilim беру uyymdaryndaғы elektrondyq oqytu zhüiesiniñ әdistemesi: әdistemelik qural [Methodology of electronic learning systems in educational institutions: A methodological guide]. Almaty: RIPKSO. (in Kazakh)

Aleksandrov, R. O., & Kireev, V. S. (2014). Tsifrovaya kompetentnost' kak instrument v informatsionnom obshchestve dlya osushchestvleniya kontrolya i rasprostraneniya informatsii [Digital competence as a tool in the information society for control and dissemination of information]. *Sovremennye problemy nauki i obrazovaniya*, (4). <https://www.science-education.ru/pdf/2014/4/285.pdf> (in Russian)

Atshybaeva, Zh. T. (2018). Aғылшын тіл сабағында ақпараттық технологияны қолдану [The use of information technology in English lessons]. In *Modernizatsiya obrazovatel'nykh resursov: opyt i perspektivy. Materialy mezhdunarodnoi nauchno-prakticheskoi konferentsii* (pp. 267–271). Astana: Oqulyq RGPO. (in Kazakh)

Baktybaeva, A. T., & Baiburzina, K. A. (2016). Sovremennoe poliyazychnoe obrazovanie v Kazakhstane: problemy i perspektivy razvitiya [Modern multilingual education in Kazakhstan: Problems and development prospects]. *Nauka, tekhnika i obrazovanie*, 20(2), 132–135. (in Russian)

Belshaw, D. (2014). The essential elements of digital literacies. <http://digitalliteraci.es>

Dzhusbalyeva, D. M., Chaklikova, A. T., & Elantsev, D. V. (2015). Ispol'zovanie innovatsionnykh tekhnologii dlya sozdaniya elektronnoy universiteta v yazykovom vuze [Use of innovative technologies to create an electronic university in a language university]. *Vestnik KazNU*, 44(1), 13–18. (in Russian)

European Union. (2018). Digital Education Action Plan. <https://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/educationtechnologies>

Evans, K., McGrae, B., & Varga-Atkins, T. (2021). Digital fluency: graduate attribute. <https://www.liverpool.ac.uk/media/livacuk/centre-for-innovation-in-education/curriculum-2021-resources/>

Gaidamashko, I. V., & Chepuray, Yu. V. (2015). Tsifrovaya kompetentnost' i onlain-riski studentov obrazovatel'noi organizatsii vysshego obrazovaniya [Digital competence and online risks of higher education students]. *Chelovecheskii kapital*, 82(10), 18–21. (in Russian)

Gilster, P. (1997). Digital literacy. New York: Wiley.

Kabzova, N. V. (2017). Tsifrovaya kompetentnost' kak faktor obespecheniya konkurentosposobnosti rabotnika na rynke truda [Digital competence as a factor in ensuring the competitiveness of a worker in the labor market]. In *Ekonomika i regional'noe upravlenie: sbornik statei mezhdunarodnoi nauchno-prakticheskoi konferentsii* (pp. 681–684). Bryansk: Bryanskii gosudarstvennyi universitet. (in Russian)

Kargin, S. T., & Andreeva, O. A. (2010). O vozmozhnostyakh ispol'zovaniya sovremennykh komp'yuternykh tekhnologii v obuchenii inostrannym yazykam [Possibilities of using modern computer technologies in foreign language teaching]. *Vestnik KarGU. Seriya Pedagogika*, 59(3), 72–78. (in Russian)

Kirton, Dzh., & Uorren, B. (2018). Povestka dnya Gruppy dvadtsati v oblasti tsifrovizatsii [The G20 agenda in the field of digitalization]. *Vestnik mezhdunarodnykh organizatsii*, 13(2), 17–47. <https://doi.org/10.17323/1996-7845-2018-02-02> (in Russian)

Korporativnyi universitet Sberbanka. (2018). Obuchenie tsifrovym navykam: global'nye vyzovy i peredovye praktiki: analiticheskii otchet k III Mezhdunarodnoi konferentsii Bolshe chem obuchenie: kak razvivat' tsifrovye navyki [Training in digital skills: Global challenges and best practices. Analytical report for the III International Conference More than Learning: How to Develop Digital Skills]. Moscow: ANO DPO Korporativnyi universitet Sberbanka. (in Russian)

Oralbekova, A. K. (2017). Informatsionno-kommunikatsionnye tekhnologii kak resursy inkluzivnogo obrazovaniya [ICT as a resource for inclusive education]. In *Materialy IX mezhdunarodnoi nauchnoi konferentsii molodykh uchenykh Kazakhstan v mezhdunarodnom obrazovatel'nom prostranstve*. Almaty. (in Russian)

Qazaqstan Respublikasy Prezidentiniñ 2021 zhylǵy 7 qazandaghy № 670 Zharlyǵy. (2022). [Decree No. 670 of the President of the Republic of Kazakhstan dated October 7, 2021]. https://www.akorda.kz/kz/official_documents/strategies_and_programs (in Kazakh)

Qazaqstan Respublikasynda bilim berudi jáne ǵylymdy damytydyń 2020–2025 jıldarǵa arnalǵan memlekettik baǵdarlamasy. (2020). Nur-Sultan. [State program for the development of education and science of the Republic of Kazakhstan for 2020–2025]. (in Kazakh)

Shynzhaybayeva, A. T. (2018). Sandyq bilim berý resýrstaryn aǵylshyn tili pәni sabaqtarynda qoldanudyn tiimdiligi [The effectiveness of using digital educational resources in English language lessons]. In *Modernizatsiya obrazovatel'nykh resursov: opyt i perspektivy. Materialy mezhdunarodnoi nauchno-prakticheskoi konferentsii* (pp. 378–383). Astana: Oqulyq RGPO. (in Kazakh)

Tsifrovizatsiya v obrazovanii: novye tekhnologii v pomoshch protsessu obucheniya [Digitalization in education: New technologies to assist the learning process]. (2022). https://www.inform.kz/ru/cifrovizatsiya-v-obrazovanii-novye-tehnologii-v-pomosch-processu-obucheniya_a3477335 (in Russian)

United Nations E-government. (2018). Gearing E-government to support transformation. Towards sustainable and resilient societies. Survey.

Авторлар туралы мәлімет:

Әбдіжәділ Еркеназ – «Педагогика және психология» білім беру бағдарламасының докторанты, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті (Алматы, Қазақстан, e-mail: a.erkenaz_96@bk.ru)

Молдасан Қуаныш (корреспондент-автор) – педагогика ғылымдарының кандидаты, педагогика және білім беру менеджменті кафедрасының қауымдастырылған профессоры, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті (Алматы, Қазақстан, e-mail: moldasank@mail.ru)

Баярыстанова Эльмира – педагогика ғылымдарының кандидаты, Педагогика және білім беру менеджменті кафедрасының аға оқытушысы, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті (Алматы, Қазақстан, e-mail: elmira_b71@mail.ru)

Сведения об авторах:

Абдизахид Еркеназ – докторант образовательной программы «Педагогика и психология», Казахский национальный университет имени аль-Фараби (Алматы, Казахстан, e-mail: a.erkenaz_96@bk.ru);

Молдасан Қуаныш (корреспондентный автор) – кандидат педагогических наук, ассоциированный профессор кафедры педагогики и образовательного менеджмента Казахского национального университета имени аль-Фараби (Алматы, Казахстан, e-mail: moldasank@mail.ru);

Баярыстанова Эльмира – кандидат педагогических наук, старший преподаватель кафедры педагогики и образовательного менеджмента Казахского национального университета имени аль-Фараби (Алматы, Казахстан, e-mail: elmira_b71@mail.ru).

Information about authors:

Abdizhadil Yerkenaz – doctoral student educational program «Pedagogy and psychology, Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan, e-mail: a.erkenaz_96@bk.ru)

Moldassan Kuanysh (corresponding author) – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the department of Pedagogy and Educational management of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan, e-mail: moldasank@mail.ru)

Bayarystanova Elmira – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer of the department of Pedagogy and Educational management of Al-Farabi Kazakh National University, (Almaty, Kazakhstan e-mail: elmira_b71@mail.ru)

Келін түсті: 6.11.2024

Қабылданды: 20.06.2025